

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ЗВАНИЧНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

Год. XVI.

НЕДЕЉА 12. АПРИЛА 1898.

Број 15.

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАН-ПУТ

ЦЕНА:

За Србију на годину	6 динара
на попа године	3 "
За стране земље на годину	9 "

ПРЕТИЛАТУ ВАЉА СЛАТИ УПЛТИЦОМ НА ОПШТИНСКИ СУД
А СВЕ КОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ НА УРЕДНИКА.

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.

НЕ ПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ОБЈАВА

Суд општине београдске издаје под закуп плац у Ратарској улици, до кафане „Официрске касине“, који је држао г. Живан Бугарчић за дрвару.

Ко је вољан узети овај плац, нека се изволни јавити економном одељењу Суда општине београдске.

ОБЈАВА

Суд општине београдске издаје одмах под закуп подрум под школом код Саборне цркве.

Ко је вољан узети под закуп исти подрум, нека се изволни јавити економном одељењу Суда општине београдске.

ОБЈАВА

На дан 16-ог овог месеца од 3—5 сати по подне, продаје се путем јавне усмене лицитације стари грађевински материјал — дрвенарија и друге грађе — од различних рушевина, као прозорска крила и капци, рагастови разне величине, врата, а уз то старих неупотребљивих буради, колица, дасака итд.

Сав овај материјал налази се у општинској шупи у „Текији“, где ће се и лицитација држати.

Ово се даје јавности и позивају се лицитанти да дођу да лицитирају.

Абр. 5950. Од Суда општине београдске, 1. Априла 1898. год. Београд.

ОГЛАС

Општина београдска продаје путем јавне усмене лиције стару гвожђарију и отпадке — већим делом тешке — до 3.000 кила тежине, која се налази у механичкој радионици општинске (званој пробирници) на крагујевачком друму.

Лицитација ће се држати на дан 15-ог овог месеца у 3 сата по подне у истој радионици.

Ово се даје јавности и позивају лицитанти да дођу да лицитирају.

Абр. 1732. Од Суда општине београдске, 10. Априла 1898. год. Београд.

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

САСТАНАК

држан 9. марта 1898. год.

(по етнографским селешкама)

Председовао председник г. Н. Д. Стефановић, присуствовао члан суда г. Бр. Ј. Рајић, од одборника били г. г. Ђ. Пантелић, Н. И. Стаменковић, Др. Лазаревић, Ђ. Р. Одавић, Стеван Милковић, Коста Др. Ризинић, Голуб С. Јанић, Дамјан Стојковић, М. О. Петровић, Стеван Максимовић, Влад. Чортановић, Коста Д. Глазинић, Јуб. Жиковић, Ђ. Димитријевић, Р. Драговић, М. Капетановић, Васа Николић, Марко С. Петронијевић, К. С. Карадић, Евг. М. Чоловић, Ј. М. Јанковић, Мих. Ђ. Илић, Тод. Ј. Михаиловић, Милан Арсенијевић, Др. Јеко, Стев. Иковић, Милов Миленковић, М. П. Тодоровић, Трајко Стојковић, К. Н. Лазаревић, Мијутин Ј. Марковић, Д. Кирковић, Др. Јаза Пачу, Др. Стеван Марковић, Д. М. Ђорђевић, М. Савчић, Г. Брикић и К. П. Михаиловић.

ВЕЛЕЖИО СЕКРЕТАР Г. Урош Кузмановић

Почетак, у 5½ часова по подне

(СВРШЕТАК)

Дим. Бирковић. — Ја, господо, мислим да ми треба о овој понуди да решавам само у том случају, ако дође још један члан о томе, иначе апсолутно не. У осталом то нам је сада и председник рекао, а на то је и г. Мариновић пријао и усмено нам је изјавио у једној седници комисијској, да Општина одређује таксу. И ми смо, господо, само на томе основу и пристали да потпишемо ову прелиминарну конвенцију, а, тако исто, ми смо онда казали, да однадне и онај додатак, да 5% иде за резервни фонд. Што се тиче, господо, оног чистог прихода, који ће имати да се дели по 50% између Општине и концесионара, ја могу да вам изјавим да тог чистог прихода неће и не сме бити, докле год у Општини Београдској буду седели Срби. Џара, господо, ту не сме бити никаквог, и ми ћемо, господо, у уговору дефинитивно ставити и одредити најмању таксу, која се може наплатити, те да се буде исплаћава онај ануитет на новац, који је уложен у те радове, а у онолико, колико би недостајало да се тај ануитет покрије, ми би смо ту суму доплатили из прихода трошарине, само не дамо, да ту буде каквог џара. Такле, и та плашића и зебића отпада. Ту не треба нико да се буни, то је чиста и јасна ствар. Што се тиче трошкова око експлоатације, ја сам баш приметио г. Мариновићу, да неће

они да стварају два Одбора, и то један у Паризу, а други овде у Београду, па да нам они праве рачун, какав они хоће, те сву добит да они деле, и рекао сам му, да ако они мисле на тај начин да раде, да ми под тим условима апсолутно нећемо никада пристати. Он ми је на то одговорио: „Ја пристајем, господо, да вам и данас јевтиније експлоатишем водовод него што вас кошта. Тако исто и за канале, изволните питати шта они коштају друге вароши и шта их кошта експлоатација, па упоредите са овим ценама, колико вас коштају, па ћете видети према томе да ли ми вас варамо“.

Кад то стоји, господо, ја мислим да немамо чега да се плашимо. Ми ћемо, господо, њега уговором толико ограничити, да не може више наплаћивати за експлоатацију, него колико она у ствари и кошта, а ако баш и буде, какве мале добити, та ће се добит делити — попаљему и попаљама нама. Такле, господо, немате се чега бојати, да ће интерес овде бити 20%.

Што се тиче напомене: да ове радове не треба давати у експлоатацију никоме, ја могу да вам кажем да је и Беч дао свој водовод другима у експлоатацију. (К. Главинић: то не стоји! Беч је дао само један део од свог водовода у експлоатацију, а не цео водовод). Ја сам тако чуо у осталом, колико ваше није толико моје јесте.

Г. Пачу примећује па каже: требало би да он да 100.000 дин. кауције па тек онда да ступимо у преговоре с њима. Ала би му лепо ишло! Ми би код прве тачке уговора тражили какве замерке да не пристанемо на уговор, па да му онда пропадне кауција. (То није истина! Жагор! Ларма! Председник умирује). Ја кажем господо, да онај, који полаже новац на име кауције, он мора и на то да помишља.

Нека господо примећују, како овде није утврђено, колики ће бити капитал? Па то се, господо, и не може да утврди из узрока, што се не зна, колики ће бити ти радови. Кад се буду радови свршили, онда ће да се одреди и број акција, а ми ћемо онда у те акције утиснути наше уверење, да је он заиста с нама закључио уговор. Што пак нека господо кажу, како ће ови понуђачи да продаду њихову концесију другом неком акционарском друштву, које ће да изда нове акције; па, наравна ствар, господо, они хоће те акције да продаду другоме, па да раде друге послове, а не само ове. Међутим Општина Београдска, због тога нема апсолутно ништа више да даје, него само оно на шта је пристала и на шта је дала своју обавезу. Не бојте се да ће ту бити, као што је било са овим напним електричним Друштвом и Цикосем. Ми овде томе новом акционарском друштву нећемо ништа дати, него што смо дали овој двојици, па нека они ову концесију пренесу на ма које акционарско друштво. Да ли ће он своје акције, пак, продати коме другом или задржати их за себе — то је чисто његова ствар. То се Општина ништа не тиче.

Сад имам да одговорим на оне замерке, које се чине поводом давања у експлоатацију ових радова овим понуђачима. Па, господо, људи траже гаранције, они хоће сигурност, хоће што боље да осигурају свој новац. Немојте да заборавите, господо, да је целе године писано у једним нашим београдским новинама, на што је Општина утрошила 4 милијуна дин. од прихода трошаринских, и Општина преко свега тога ћути; а,

ОГЛАС

Општина београдска набавиће по један пар одела од сукна и по један пар од војничког платна за 27 служитеља и 20 појарника по утврђеној мустри и постојећем пропису.

Ко је вољан примити се израде овог одела нека поднесе понуду суду општине београдске најдаље до 14-ог овог месеца до 12 сати пре подне.

Оферти ће се отворити истог дана у 4 сата по подне.

Ово се даје јавности и позивају кројачи да поднесу понуде.

Абр. 1368. Од суда општине београдске 10. Априла 1898. год. Београд.

сем тога, Општина има код Народне Банке летећег дуга преко два милијуна динара; па кад ми сами овде у Србији овако стојимо и не ве- рујемо један другоме, од куд можемо тражити да нам странци верују? Ми сада треба да чекамо све донде, док не исплатимо све наше дугове, па онда да сами о своме трошку почнемо да радимо и кејове и канале и калдрму и т. д. а то би значило, као што нам је г. Капетановић рекао, да Општина не би дошла до тих радова за 40 година.

Ја мислим, господо, да пошто су нам преко потребне ове установе, као што су: канали, кеј, водовод, јер свима вам је познато, како је ова жалосна болест искосила нашу децу и како она никако не престаје; даље, познато вам је, каква је грдна поплава прошле године била, да су чак и чамци ишли Малом Пијацом а Београђани су долазили тамо да се возају, као по Венецији; или запитајте само оне људе са Саве, чија су имања била потопљена, да вам они кажу како је њима, јер су им имања скоро пропала. Из свију тих разлога ја сам гласао за минијење комисијске већине, а гласају и сада за ову конвенцију. Могу да кажем и то, нека коштају ови радови пола милијуна динара више, па нека коштају и милијун динара више, само једном да приступимо и да отпочнемо радове на кеју и каналима што је преко потребно за Београд, па макар онај нараштај, који долази за нама, платио и мало више.

Раденко Драговић. — После говора г. др. Паучу, не би се готово шта имало рећи о овој понуди. Међутим, господи, која су потписала извештај већине, морала су, на сваки начин да бране оно, што су потписала. Г. Капетановић, бранећи ову понуду, казао је, како је њему овај понуђач казао то и то. Ја мислим у оваквој једној понуди треба све да стоји написано оно што се тражи, и ми можемо да водимо преговоре само о ономе што је овде написано, и за мене је, господо, чиста и јасна ствар, да оваква понуда, какву је ми имамо у рукама, није добра.

Заиста стоји оно што је казао г. Тирковић, како ми доле на Сави већ неколико година страдамо од поплаве — то је истина. Али то мене не може никако примамити да гласам за ову понуду, те да се ми њима продамо за 50 година. Г. Капетановић неколико је пута казао, како су ови попуђачи били у тој и тој светској вароши и како је тамо установљен Шонов систем канализације. Међу тим он нам никада није казао, какви су ови предузимачи сами по себи, да ли су они каква техничка или финансијска група, која ће нама осигурати извршење ових радова? Ја мислим, кад се ступа с неким у преговоре, треба прво тражити од њих: да ли су протоколисали фирму? И оно је потпуно оправдано минијење г. Паучу, што је тражено, да овај понуђач прво нама да какву гаранцију, па тек онда с њим да ступимо у преговоре, а не овако због њега да Општина изгуби поверење. Нико, господо, код нас у Србију није дошао са стране са парома, него сваки каже: „Идем ја тамо, па ћу ја с њиховим новцем радити њихове радове.“ С тога, господо, ја не могу на овај начин да пристанем на понуду ових странаца, по што ни сама ова понуда није добра, а међу тим они ни за њу не дају никакве гаранције. С тога сматрам да је уместно минијење комисијске мањине и ја ћу за њега гласати.

Више немам шта да кажем.

Председник. — За вечерас има, господо, још три јављена говорника. Хоћете ли да их саслушате, да вечерас и они говоре или сутра да продолжимо седницу?

(Чује се: доста је за вечерас говорено, нека они продуже сутра).

Онда, молим вас, господо, да сутра дођете тачно у пет сати после подне. Данашњи састанак закључујем.

Састанак је закључен у 8^{1/2} часова у вече.

САСТАНАК

дјен 10. марта. 1898. год.

(по стенографским белешкама).

Председавао председник г. Н. Д. Стевановић, присуствовали чланови суда г.г. Б. Ј. Рајић и Јов. Антонијевић, од одборника били: г.г. Свет. Ј. Гвоздић, Васа Николић, Стеван Максимовић, Стев. Ивковић, Р. Драговић, Марко С. Петронијевић, Трајко Стојковић, Милут. Ј. Марковић, Коста др. Ризнић, Стеван Мильковић, Евг. М. Чоловић, Глиша Стојановић, Голуб С. Јанић, Дим. Гавриловић, К. Н. Лазаревић, М. О. Петровић, М. Савчић, д-р Лазаревић,

Милов. Миленковић, Михаило Ђ. Илић, др. Леко, Милан Арсенијевић, Љуб. Живковић, Ђ. Димитријевић, Д. М. Ђорђевић, др. Л. Паучу, Коста М. Ђурић, др. Тирковић, М. Капетановић, Тод. Ј. Михајловић, Влад. Чортановић, Ђ. Пантелић, М. П. Тодоровић, Н. И. Стаменковић, Гавр. Ђерић др. Стеван Марковић, Ђ. Р. Одавић, Дамјан Стојковић, К. П. Михајлбвић, Ј. М. Јанковић.

ВЕЛЕЖИО СЕКРЕТАР Г. УРОШ КУЗМАНОВИЋ

Почетак у 5^{1/2} час. по подне

Председник. — Пошто има довољан број одборника за решавање, отварам седницу.

Изволите саслушати протокол прошлог састанка.

Секретар прочита.

Председник. — Има ли шта да примети на прочитани протокол? (Нема). Отгашајем да је прочитани протокол примљен.

Изволите саслушати неколика тражења власти и приватних за уверења.

Секретар чита и одбор издаје тражена уверења.

Председник — Пре но што би приступили даљем говору о концесији г.г. Косу-а и Мариновића, а на примедбе неке господе у одбору, што у концесију није ушло да општина има право да одређује таксе, које ће грађани плаћати — допустите да вам ово саопштим. Ја сам позвао г. Мариновића због тога и он је дао овако писмено (Чита):

У Београду 10/22 (II) 1898.

Поштовани Господине Председниче,

Част ми је потврдити вам писмено да пристајем да се у моме предлогу уведе следујући члан:

Општина Београдска имаће право да одреди таксе односно експлоатације свију предузећа која су предмет ове конвенције а трошкови експлоатације као и општи трошкови имаће да се утврде у напред при закључењу дефинитивног уговора.

Овај би члан имао, по мени да се стави под § 2. Чл. 4 у предатој вам конвенцији.

Изволите примити, и овом приликом, Господине Председниче, уверење мага одличног поштовања.

Мариновић.

Господину Председнику Београдске Општине

У Месту.

Дакле ја сам, пре но што почнемо даље да говоримо, има да вам то јавим.

По синоћном реду пријављених говорника има реч г. Милан Арсенијевић.

Милан Арсенијевић. — Познато је моје расположење да општина један пут већ приступи велиkim радовима који су јој тако нужни за њен напредак како са трговинског тако и с финансијског гледишта.

Ова понуда коју имамо пред нама и коју требамо да решимо, она по моме минијењу ће обухвати све тежње које одбор дели. Кад би извршење тих радова било у рукама нарочитог одбора састављеног из управе општинске и грађана београдских, ја се ни мало не бих устручавао да без велика размишљања примим и овакав модус за израду тих радова. Али, кад се извршење свега тога па и сама управа даје странцима, данас истина видимо као представника те групе једног честитог Србина, но из искуства које смо имали при ранијим општинским и државним предузећима: при грађењу државне жељезнице и извршењу варошког трамваја и електричног осветљења и њихове експлоатације, знамо да није немогуће да место Косу и Мариновића видимо доцније са свим другима нами неповољна лица, на која се толиким поверењем не можемо рачунати — онда је са свим другима ствар. С тога је моје гледиште: да ову понуду са највећом збиљом проучимо и недостатке у њој са пристанком понуђача допунимо, и тада кад се то учини сложићу се са минијењем одборске већине за њено усвајање, јер ја налазим, да ми не можемо допустити да останемо при томе да прелиминарна конвенција, која ће бити основица, односно један устав или основни закон свих оних уговора, који имају приступи из прелиминарне конвенције, не буде потпуна у главним својим одредбама, које извесне нужне одредбе не видим у овој конвенцији. Чак и ово писмо што је г. председник прочитao где концесионар накнадно објашњава једну врло важну одредбу по којој он уступа општини право да она одређује таксе,

доказ је моме тврђењу њене непотпуности. То је врло важно питање, и зато ја мислим кад хоћемо да приступимо коначном решењу тога важног питања, онда треба да га решимо зрело и промишљено јер оно што би се сада пропустило учинити доцније се више не може поправити.

Неке од важнијих одредба које су по моме минијењу у прелиминарној конвенцији изостављене или непотпуно обележене ја ћу их сада навести:

У првом реду ја и сада остајем при моме јучерашњем захтеву да понуђачи треба да положе уз понуду и потребну кауцију у новцу или држав. папирима, јер није овде реч о томе да се општина од те кауције материјално богати као што један од господе одборника рече, већ за то што кауција коју би имао да положи концесионар при потпису уговора има везе с извршењем његовим у томе што по тач. 14. ове конвенције концесионар после 6 месеци ако не би пристао на оне цене, за радове које утврди комисија коју би састављала 2 лица која он избере и 2, које г. Министар грађевина са општином именује и то санкционише г. Министар грађевина он има право да се одреће овога уговора, општина пак не би могла од свега тога ништа добити у накнаду већ би била и морално и материјално оштећена, док међу тим концесионар без кауције не туби ништа. Он каже: ја сам правио цене с којима бих могао рефлексовати на добру зараду, а цене које сте ви утврдили не допуштају ми да улазим у посао. И онда шта смо тиме учинили?... Везали смо себи руке за 6 месеци и тек после тог времена могли би понова приступити новим погодбама за овакве радове. С тога налазим да концесионар треба да положи кауцију, која би га везивала за озбиљност у предузењу с тим, да ако после 6 месеци не пристане на цене које утврди изборна комисија и санкционише г. министар грађевина, да му та кауција пропадне у корист општинске касе, јер ми не можемо дозволити да некоме дамо сва права и добар интерес на новац, сигурне гаранције, експлоатацију и велике добити, а ми да апсолутно никаква права и користи немамо. Још једино ме теши што се г. Капетановић изјаснио ако сам га добро чуо да ће г. Мариновић можда пристати на све ове доцнуне и одредбе, те се у то и надам, али у то не могу да верујем све док се то и не напише. Пошто је г. председник објаснио и саопштио нам акт концесионар, да он пристаје да општинска управа утврђује таксе за употребу кауције за извршење концепције, водовода и кеја, што је такође врло важна одредба у конвенцији, о томе нећу ни да говорим, јер сматрам да је то с тим свршено.

Трећа тачка, коју треба утврдити, то су трошкови експлоатације. Тамо се вели да ће експлоатационе трошкове и постављање чиновника и њихове награде одређивати известан административни одбор, у коме је општина заступљена са мањином.

Нећу да помињам на какву злу намеру концесионаршу, али, господо, може бити да место г. Мариновића на то место дође неко треће лице, које ће гледати да вуче себи користи и које ће у режији постављати таква лица, која ће одговарати само његовим циљевима. С тога гледишта мислим да постављање чиновника и посленика, који ће вршити експлоатацију и остale послове не сме да буде без знања и одобрења општинске управе и да она у томе има своју завршну реч. Друго, налазим да би ту требало предвидети да се трошкови експлоатације одреде бар максимално у проценту према вредности извршених радова. Речимо, ако извршени радови једне године стају 1,000.000 дин. онда да трошкови експлоатације не смеју бити већи од 5 или 6% од те суме. Дакле, то треба процентуално утврдити. Јер може наступити случај, да смо и. пр. извршили за 1,000.000 дин. радова а међу тим да нас експлоатација стаје по њихову начину рада 200.000 дин., међу тим ти трошкови експлоатације према овој конвенцији падају на терет општине с тога, је ако се они бар максимално не предвиде врло опасно по нас овако неопредељено ту одредбу оставити. Дакле, мислим да и то треба предвидети.

Даља тачка, о којој хоћу да говорим, то је тачка 5 и 6, где се говори да ће при овим радовима концесионар за подмирење својих потреба у првом реду узимати домаћи материјал. Ја мислим да тамо није ова одредба прецизно утврђена, јер он ту може рачунати само на цигле,

песак, камен и креч, што не може са стране доносити, међу тим ми знамо да у нашој отаџбини имамо и индустриских предузећа, која успешно израђују неке предмете и такмиче се са страном конкуренцијом, као што је индустриска задруга у Аранђеловцу за подизање домаће индустрије, која може веома добре цеви за канализацију да израђује. Ја сам уверен да ће друга како у интересу своме тако и у интересу угледа наше земље учинити новољуну понуду у томе артиклу. Али кад се концесионару даје право да произвољно наше или стране продукте троши, он ће радити онако како је његовом интересу угодније. С тога сам мишљења да та одредба треба прецизна да буде и да се нарочито напомене да општина има своју пресудну реч или г. министар грађевина: да ли наши производи доиста могу или не могу да послуже за ове радове и да то буде обвездно за концесионара, а не само да се то тек чује као мишљење а да за њега не буде обвездно. То исто треба да важи и за радну снагу, јер ми добро знамо да је при грађењу државне жељезнице предузимач правио цене га свој рачун, па смо могли да видимо да су те цене 5 пута више изнешале него што је у ствари потрошено, отуда је изашло да наша државна жељезница много пута више стаје него стране жељезнице. Ја сам имао прилике да видим где је предузимач стављао у рачун по б франака у злату на име наднице раднику за земљане радове, док је овде имао надницу за 1.20 дин., и кад је тај предузимач пропао и за њим дошао други, он је поред огромне штете од 44,000,000 дин. коју је први предузимач наше држ. жељезнице претрпео на берзанским спекулацијама, ипак нашао рачуна да прими сву ту штету на себе и жељезницу дојрши по ценама првог предузимача са свима обавезама као што је онај први био уговорио. Према томе налазим да ако би се концесионару оставиле одрешене руке те да не буде обвездан на оно што сам напред поменуо, он би комотно могао да довози материјал и раднике са стране и да их плаћа и награду им одређује како он хоће а на штету општинских интереса.

Те сам примедбе имао да учиним више са трговинског гледишта и практичног искуства. У негају техничког, хигијенског и финансијског гледишта то су: г. Капетановић, Др. Паучу и Др. Миша Вујић, као стручњаци лепо објаснили како стоји ова понуда и ја им благодарим на томе труду, што су нам изнели све добре и рђаве њене стране нами нестручњацима у томе фаху.

На завршетку мого говора ја бих имао да кажем још и то: да кад већ приступим решењу овог важног питања, онда вас молим, нарочито молим г. председника, ако је могуће да ми се објасни још и то: ако ми усвојимо ову прелиминарну конвенцију и потпишемо уговор са г. Мариновићем, онда у неком односу Општина остаје према Линдлеју и Чокеју са којима је већ раније закључила један уговор; јер као што вам је свима познато, ми смо према њима и морално и материјално обавезни, пошто смо закључили с њима уговор да нам праве планове и врше надзор радова за кеј и канализацију? Друго имам да учиним примедбу код ове прелиминарне конвенције и у томе: где се говори о изборном Суду, тамо никде није казато, у ком се случају решење Суда има сматрати као окончано, како за једну тако и за другу страну.

С тих дакле тачака, неопределених у прелиминарној конвенцији, а начелно слажући се са овом понудом, налазим да је потребно, да се ова иста прелиминарна конвенција враши у Одбор, који ју је и проучавао, те да Одбор позове понуђача г. Мариновића да се изјасни, усваја ли он ове напомене или не усваја, па тек кад их он усвоји, онда да је та комисија изнесе пред пленум, те да усвоји или одбaci ову понуду, а ја бих је онда са мирном савешћу усвојио.

Милушин Марковић. — Господо, узимам реч, и ако сам члан комисијске мајчине дао мишљење о понуди да и у овој прилици проговорим неколико речи о овој истој понуди.

Овде су пред нама две понуде, са свим различиједна од друге: једна је понуда г. г. Мариновића и Косу-а, а друга је г. Вајса. Пре него што бих почeo да говорим о понуди Мариновића и Косу-а, ја ћу да кажем неколико речи о понуди г. Вајсовој. Нисам био овде кад је прочитao г. председник тражен извештаје за ову фирму; али из говора г. Капетановића и

осталих предговорника, а и из данашњег записника видим да су ове фирме, на које се г. Вајс ослања као и фирма коју он представља оцењене неповољно. Међу тим баш пред сам мој долазак у седницу, ја сам се нашао на улици са извесним нашим грађанином, који је о овој ствари разговарао са г. министром председником и он ми је казао да је се ова група, коју представља Вајс, јавила држави за грађење наших нових жељезница. И заступник г. Вајсов овде у Београду казао ми је, да је наш министар председник добио извештај од српског посланика у Берлину о групи Вајсовој врло повољан. Сад зашто излази овакав извештај г. председника пред Одбор, ја не знам; али изгледа ми да је то услед хрђавог питања. Јер ако се је питало за самога Вајса, који је овде само пуномоћник, а не фирма, онда је се могао добити овако неповољан извештај о њему лично; али ако се питало за саме фирме, које представља Вајс, онда ја сумњам да би могло доћи овакво мишљење и овакав извештај, који нам је изнео г. председник. Према оваквом стању о овој понуди, не може се за сада ништа ни говорити пошто и г. г. стручњаци нису дали своје мишљење о сајмој тој понуди.

Односно понуде г. г. Косуа и Мариновића, имам поред онога, што сам казао у извештају са осталом господом из мајчине, још и ово да кажем.

Најглавнија ствар у овој понуди састоји се у томе, што је ова понуда везана за систем Шонеов. Такав систем канализације према стварима, које смо данас сазнали и од стручних и нестручних људи, поглавито се састоји из материјала, који се већином не налази у нашој земљи. 'Дакле све оно што је потребно за овој канализације, па чак и радна снага, морало би да дође са стране, сем нешто песка и камена.

Господо, кад се овако велика предузећа раде, онда ни један човек, ни један грађанин, не би приступио оваквом послу, без нарочитог обзира и на то: како ће и где овај материја набавити, да ли у земљи или са стране. У овом случају, где ове радове који засецјају дубоко у народну економију има да изврши Општина београдска, као престоница Краљевине Србије, онда мислим да се не само не може примити оваква понуда него и не сме. Јер, кад се за једно предузеће узима и радна снага и материјал доноси са стране и кад се још све то да странцима да они и експлоатишу, онда молим вас господо, ја не знам има ли у општеје човека, који би могао рећи да је оваква понуда повољна и економна.

Ми смо позвани као представници престонице да водимо рачуна о томе да ли ће се потребан материјал и радна снага узети са стране или овде у земљи. Сам тај факт што је овај понуда Косуа и Мариновића везана за овај систем, значи да они тај систем нису узели само што је он са техничке стране добар, него што је он за њих економан. Односно техничке стране овога система нисам позват да дајем мишљење као не-техничар, пошто ни наши стручни људи нису позвати да о њему даду своје мишљење сем једног нашег стручњака, г. Николовића, који се изразио да је овај систем непрактичан и да је врло скуп. У овој ме убеђује и објашњење г. Милана Капетановића и они податци, које је он изнео, да тај систем не може бити за нас.

Г. Капетановић у своме говору казао је, да је г. Гертнер, кад је био у Београду, схватио и у Арад, и да се изразио за тај систем канализације, пошто је и у Араду тај систем уведен. Међутим, господо, знate ли за што се и општина Арадска изјаснила за тај систем? За то што је она тај систем извела само у једној трећини вароши, а у остale две трећине није. Па да ли ми межемо узети за поуздан основ нашег рада то што је у једној трећини Арада, изведен овај систем и каналисати целу нашу варош? Ако, господо узмете податке, које је изнео г. Капетановић, и који казују, да експлоатација канала у Араду кошта 5.000 фор. и да би према томе нас коштала у округлој суми на 40.000 форин, онда је питање: зашто ова господи хоће да уз канализације изврши и кеј са водоводом и да им за гаранцију служе поред прихода ових установа још и приходи од трошарине? Господо, ако су расходи и трошкови око експлоатације велики као што понуђачи престављају онда не би било никаквих разлога зашто се ова група, коју представљају њих двојица, излаже опасности да се општица. А ако су пак ти трошкови мали, то не

само да би се од прихода исплаћивали трошкови него би било и добити и онда, у том случају, не разумем зашто траже да се из трошарине попуњава дефицит који неби ни наступио. Осим тога, ако би био случај, који се овде нарочито предвиђа, да приходи буду велики, а трошкови мали, када би општина делила са њима по половину чисте добити, пошто се наравно претходно одбију оне суме за експлоатацију и за резерву, онда не би они тражили да се на све могуће начине осигурају.

Дакле понуда се не оснива на штети за поштујаче већ на користи за њих те према томе и ономе што поштујачи траже да деле са општином чисту добит на пола излази да је курс не 92% него много нижи. Курс ће се кретати, како мени изгледа, око 70%. Кад у току године ове установе буду давале вишку у приходима као што је извесно, онда у том случају она стопа или проценат од 92% падаје све ниже, тако да ће се кретати око 70% па и испод тога, а то све иде на штету општине. Та дакле финансијска страна ове понуде сама по себи говори да је овај зајам врло неповољан.

Износи се, господо, још и то, а то је нарочито г. Капетановић тврдио како ми Срби у општеје нисмо способни ни за шта; како не бисмо могли експлоатисати ове установе и да оно што имамо не вреди нам ништа и у општеје што год треба да радимо, ми не предузимамо зато што смо неспособни.

Господо, мислим да има доста факата, који против тога говоре. Вама је позната ствар како је текла са нашом државном жељезницом, да су њу странци и правили па су је после и експлоатисали. По самом уговору, нас је коштalo један килом. 198.000 дин. Међу тим, ми имамо података да су наши предузећи радили за 50.000 динара километар, и онда, наравна ствар, да је наша жељезница изашла скупа и ма колико се сада држава трудила да нађе начин да спуштање цена вожње на нашим жељезницама, немогуће је јер се она према својој скупоћи не може рентирати. Па ко нама гарантује, господо, за и у овом случају, ова подuzeћа нас не коштaju много више, него што у ствари треба да буде? Ми смо ту немоћни да станемо на пут, као што и српска држава није била у стању да стане на пут онако скупом грађењу жељезнице.

Сем тога ви сви знајте, господо, да је Држава дала Друштву уз грађење жељезнице и по-властицу за експлоатацију али је задржала право да она одређује тарифу. Па поред свега тога, што је по тој тарифи друштво морало да одређује и трошкове, опет држава није могла да стане на пут ни увећавају тих трошкова, ни смањивају персонала. Као што није могла да утиче на смањивање трошкова, тако исто није могла утицати на смањивање подвозних цена услед чега је дошла до друштву трошкове за експлоатацију све док није била принуђена да жељезнице узме у своје руке. Па кад је тако било са државом која је имала на руци сва срећва онда, молим вас, шта може нама гарантовати, да тако исто неће бити и са Општином Београдском, у толико пре, што Општину нико не помаже. Ево и дан дањи ми из посредневних примера видимо да Општину Београдску нико не помаже па ни власти које су земаљским законима позване.

У овом случају, ми би смо били остављени самима себи, и зато ако пристанемо да дамо понуђачима оволике повластице онда ће сва кривица, која отуда буде, настти на нас саме као општинске представнике. За то мислим не треба се много варати оном изјавом, коју је данас дао понуђач Мариновић и коју је председник прочитao, а по којој су понуђачи пристали да Општина Београдска одређује тарифу. Тарифа ће, дакле, бити са свим илузорна.

Има и других ствари, које такође јако војују против свега оног што није добро у поднетој конвенцији. Тако у концесији стоји, да концесионари могу пренети и ову конвенцију на другог, а то значи, да је више него сигурно, да ће је и пренети. У овом случају позивам на други један пример, који смо имали у Београду, са Друштвом за трамвај и електрично осветљење. Ми смо, господо, са овим друштвом закључили уговор тек онда, кад су пре тога била два друштва, чије су понуде одбивене. И онда је, господо, било повике око тога, за што ми да не примамо то друштво и за што да не закључимо с њим уговор, кад нам они ништа од нас не

www.univijet.org
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
ураже, а ми ништа не улажемо док они улажу капитал и за инсталацију електричног осветљења и за трамвай. Што је најглавније, ако они буду добро израдили ове радове или ако не буду одржавали пругу и саобраћај као што треба већ буду грађане кињили ми се нећемо возити; или ако буду давали недовољно осветљење и прескупо ми нећемо ни узимати од њих осветљење и најзад ћемо с правом приступити раскинућу уговора са њима било за једно или друго било за обое.

Међутим, господо, видимо како је то данас. У осталом те су концесије са свим другим врстама, где општина ништа није утрошила, па какве тегобе имамо с тим концесионарима. Експлоатација је ова два предузећа на непрекидну штету Београда. Знате да због осветљења наши грађани воде неколико стотина парница код судова са друштвом. Већина грађана налази да друштво својим неисправним радом доводе наше грађане до штете. А што је најглавније то друштво има 100—200.000 дин. кауције од грађана претплатника друштвених и оно се тим новцем служи без интереса и не прима државне папире а ово је на штету грађана. Ми никакве помоћи у борби противу друштва од државне власти нијмо добили. Уговор не може да се раскине. Уговор баш није рђав, али и у колико су уговори добри они се не могу извршити јер сами то не можемо а никакве помоћи од стране државе немамо, кад имамо ова факта о нашим и државним предузећима, ја мислим да се не можемо онда ни на шта ослонити да ће ово друштво бити боље од осталих друштава. Сви ти странци сматрају Србију као оријент и што ради у Азији и Африци то они и овде раде. Сматрам да они овде долазе само за своју велику корист а не из других каквих обзира. Томе су најбољи доказ друштва која већ постоје.

О овој понуди могло би се још говорити, али после онога што је о њој говорио г. Др. Пачу, и онога што је казато у извештају мањине немам шта више да говорим него молим да се ова концесија оваква каква је одбаци тим пре, што је г. председник у почетку ове дебате у име Косу и Мариновића изјавио да они хоће да се њихова понуда прими овако како је написана и да никакве измене у њој не може бити.

Председник. — Господо. Пре него што бих да реч даљим говорницима, имам да вам кажем ово. Г. Милутин Марковић у почетку свог говора напомену је како је се Вајс обратио нашем министарству иностраних дела с понудом за грађење тимочке железнице. Дужност ми је налагала да одем у исто министарство да видим шта је од тога у ствари. И кад сам пошао, заустави ме ово писмо г. Ђорђе Живковића који је био тако љубазан да ми га пошиље. То је писмо ове садржине. (Чита.)

Поштовани Госп. Председничче,

Кад сам Вас данас умolio, да би имали доброту посредством наше Народне Банке затражити бројавним путем о мојем трошку обавештења о новом понуђачу, од оних фирм, на које се понуђач позвао, што сте имали доброту прихватити, ја сам Вам наговестио и то:

- да је иста група намјерна да предузме и веће послове, као грађење железнице, и да
- о истој постоји извештај од нашег Посланства и Министарства у Берлину.

Што се тиче грађења железнице, о овоме смо говорили са г. Председником Министарства, и по вести, које сам из Немачке примио, и понуда ће ово дана приспети, а односно извештаја, које је примило наше Минист. спољних послова из Берлина, мени је ово саопштио Начелник г. Ђаја.

Кад сам данас у подне похитоа к' њему, да бих и сам прочитao информације, које су из Берлина приспеле, видeli смо, да ове не говоре о „истој“ већ о некој другој фирми, дакле о овој фирми и не постоје никакве информације, нити их је наше Минист. спољних послова захтевало, и г. Ђаја ме је овластио, да Вам у име мојега оправдања јавим, да ме је он био погрешно обавестио, што ја сад чиним, надајући се, да ми ову невину омашку нећете замерити.

Уједно Вам и то јављам, да сам ради мене и општ. интереса данас депешом молио понуђача,

да поради, да Немачко Посланство буде одма од стране Немачке Владе извештено о солидности и моћи понуђачевој.

Примите и овом приликом уверење мојег

поштовања
Б. С. Живковић.

Дакле, ето, видите да од тога у министарству иностраних дала нема ништа.

Коса Ризник. — У погледу мого питања на г. председника: да ли је решено који ће се систем канализације усвојити и какав ће систем кеја да буде, ја нисам добио одговора. Али одмах за мном г. председник је дао реч г. Капетановићу и он је био тако добар да се у свом говору изјасни да то није решено.

Мени изгледа да пре но што се упустимо у решавање овако важног питања по општину и наше грађане требали су стручњаци да кажу који је систем за ове радове бољи. Није овде који је систем за милион или два милиона скупљи или јефтинији него овде је питање који је систем бољи, сталнији. Чини ми се да би то требало прво да решимо, и да будемо с тим на чисто, па тек би онда могли говорити о овој понуди г. Косу и Мариновића. Ја, господо, немам ништа противу понуде с финансиске стране јер је зајам понуђен са 92 за сто 6:30 интереса и амортизације. Али као што рекох прво треба да се утврди који ћемо систем кеја и канализације, па тек онда можемо да утврдимо јесмо ли за овај у чл. 4 конвенције предложени Шонеов систем. Тако је по мом мишљењу а оно није обvezno и за друге.

Из говора г. Капетановића чуо сам да неће у целој вароши бити искључиво Шонеова система, већ ће за горњи део вароши бити зидани канали по гравитационој системи, а за доњи део вароши и оне мочари употребиће се канали Шонеова система. Дакле, и из тога се види да и то није предвиђено. Неко се од г. г. одборника у дебати позвао и на уговор с друштвом за електрично осветљење. У том уговору стоји да ће спровођење струје бити подземно и надземно, где ће бити надземно одредиће општина с предузећима. То је, не може бити јасније. Ну и поред те јасне одредбе ми данас видимо саме гвоздене диреке по Београду. А то је за то што ни у том уговору није стално предвиђено који је систем спровођења бити. Пре но што би дајо мој глас о овој понуди, ја опет кажем: треба да знамо који је систем бољи и који ће се употребити, да нас не би после једна оваква концесија, као што је ова, или као што је она за трамвaj и осветљење, не би изненадила.

Овде је у чл. 9 предвиђено да се на неко безимено друштво може да пренесе и ова прелиминарна конвенција без знања и одобрења општине београдске. То је један опасан члан. Г. г. предговорници навели су рђаве стране безимених друштава и напоменули су како државне власти не притичу у помоћ општини кад су у питању извршења њених уговора са страним безименим друштвима. И ако бих пристао на понуду Косу и Мариновића, опет не смем искључиво због овог члана 9. Даље, не бих је примио ни због члана 11. Молим г. г. одборници, прочитајте га! По том члану општини припадају ове установе тек после 50 год. а у случају откупа пре тога рока имамо да плаћамо. У почетку и ја сам био један од оних, који је рекао кад је видео ову понуду: хвала Богу да и ми дођемо једном до кеја и канализације и мислио сам да гласам за. Али по срећи г. Ђуба Живковић предложи да се све ово штампа. Сад што више ову понуду читам, све више ми изгледа да је се треба борјати као што су се бојали наши народни представници од оног несрћног Бонтуовог уговора од кога још страдамо. Ја бих само због 2 члана 9 и 11 гласао против ове понуде која личи на Бонтуов уговор.

Имао бих и о другим члановима ове конвенције још много шта да кажем, али су већ г. г. предговорници о томе говорили а нарочито о оној тачки што понуђач накнадно пристаје да је општина сама одређује.

Поред овога што сам напомену да ме опредељује да гласам против ове понуде, то чиним још из разлога што све што имадосмо дадосмо по овој конвенцији у залогу г. г. Косу и Мариновићу, али он вели; „ја вам ипак не верујем“

и ако ми дајете да ја све то правим под вашом контролом и ако сте ми уступили и трошарину и све приходе експлоатације ових установа, ја вам ипак не верујем. То значи, ја ћу тебе Општину београдску, пустити да дођеш да видиш, али од тога немаш ништа, тек само да знаш. Да општина у управном одбору има само $\frac{3}{7}$ чланица, то је један број на који она не може никако пристати са чашћу. То је понижење. Ја мислим да никог нема овде, који ће да пристане да понизи своју општину и своје грађанство. То је, што се тича административне стране. Тако је то регулисано у тач. 5. § 4 ове конвенције.

Из свију ових разлога ја не могу и нећу да примим ову прелиминарну конвенцију или како је ми зовемо привремени уговор за 6 месеци, нећу да пристанем ни за то што је везана за један систем канализације а нарочито још и с разлога што га је и г. Пачу напомену: не видим озбиљност понуде. Овде постоји неко безимено друштво или ми не видимо имају ли они већ овај капитал и не видимо озбиљност понуде што гарантује општини београдској да ће концепционари после 6 месеци отпочети рад. Дакле, као што рекох требало би да постоји нека каузија ради чврстоће да је овај понуда озбиљна и да се озбиљно мисли приступити извршењу тих радова. Ја не делим то мишљење као што је један г. одборник синоћ казао да ако Косу и Мариновић положе каузију 100.000 да би онда понуду примили или би код прве тачке гледали да се с њиме разиђемо и да му каузију отнемо. Ја мислим да ћемо у посао озбиљно, да нашај вароши треба што пре кеј, канали и добра калдрма, али ја не делим ни оно мишљење, што га је изнео један господин из мањине комисије, говорећи ми ћемо то постепено у нашој реализацији извршити.

Господо, ја сам дакле, за то, да Општина београдска што пре утврди, шта она мисли ради у општиће, за тим шта ће ти радови нују коштати, па ћемо после лако ми наћи зајам. Ми господо, не стојимо тако рђаво и ако се не престано говори како смо ми у растројеном финансијском стању. Ми смо ономад решавали буџет Општине београдске и ако се не варам ја сам био тај, који сам замолио г. председнику, да строго контролише да трошарински приходи служе искључиво на оно, на што су законом назијени и г. председник био је тако добар и казао је: „Ја вам то г. Ризнићу обећавам!“ Ако се не варам, приход од трошарине у 1897. години био је 750.000 дин. и ја мислим да ће на такав један приход Општина београдска увек моћи да нађе зајам, а баш за то ми служи за доказ и она цифра, коју траже г. г. Косу и Мариновић а то је, да сума од 630.000 дин. гођиши, покрива интерес и отплату зајма од 10.000.000 дин.

Из свију ових разлога господо, ја ћу са мирном савешћу да гласам *против* ове коивенције, те да не копам гроб својој деци. (Вичу: такоје!).

(Свршике се)

РАЗНЕ ОПШТИНСКЕ ТАКСЕ

I. Димњичарство:

a) За чишћење димњака (цилиндера) без разлике на спратове	— — —	0·20 д.
b) За незидан шпархерт	— — —	0·40 д.
v) За узидан	— — — — —	0·20 д.
g) За велики узидан шпархерт у гостионици	— — — — —	0·50 д.
d) За чишћење димњака од два спрата	— — —	0·20 д.
h) За чишћење простог димњака	— — —	0·10 д.
e) За чишћење чункова од 2 и по метра уједно са пећима	— — —	0·24 д.
ж) За чишћење чункова од 2 и по метра уједно са више пећи	— — —	0·20 д.
z) За паљење димњака (цилиндера) без разлике на спратове	— — —	0·75 д.